

Po roce 1989 přišel čas, kdy se i historie portášů začala hodnotit spravedlivěji a o jejich činnosti se mluvilo v lepším světle. Skupina nadšenců pro vojenskou historii se rozhodla pokusit zrekonstruovat Portášský sbor k obrazu let 1770 - 1830. Pro tuto rekonstrukci se spojila s odborníky z Valašského Muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm a se starostou obce Valašská Bystřice, obce s velkou portášskou tradicí.

Na společném setkání dne 15. listopadu 2003 byla sepsána zakládající listina "Valašského sboru portášského" se sídlem ve Valašské Bystřici. Ve Valašské Bystřici proto, že byla sídlem velitelství sboru od roku 1766 až do zrušení sboru v roce 1830 a rovněž byla místem, kde se nejdéle povědomí o portáších udržovalo. V prvních letech 20. století zde byl obnoven sbor novodobých portovních. Jeho členové vítali prezidenta T.G.Masaryka při jeho návštěvě Valašska, účastnili se prvního Valašského roku, při němž bylo v roce 1925 otevřeno Valašské muzeum v přírodě.

Vyvrcholením činnosti obnověného sboru v tomto období se stala slavnost 12. července 1931, které se zúčastnilo několik stovek lidí. Jště v předvečer mnichovských událostí v roce 1938 bylo mší svatou připomenuto třistaleté výročí založení sboru. Události druhé světové války i nový komunistický režim odkazu portovních nepřáli. Portáši byli označeni za zrádce lidu a oslavováni byli pouze zbojníci.

V roce 2004 bylo první slavnostní přijímání portášů. Členové Valašského portášského sboru se od té doby účastnili řady akcí, např. slavností v Karolíně, divadelního vystoupení v Liptále, dnů Rusavy v Rožnově pod Radhoštěm. Uspořádali portášské slavnosti ve Valašské Bystřici s rekonstrukcí historické bitvy mezi portáši a kuruci. Portáši prováděli také pochůzkovou činnost po tradičních portášských chodnících. V rámci pochůzkové činnosti členové sboru poskytují informace turistům a spolupracují s CHKOB. Tím naplňují poslání Valašského sboru Portášského v dnešní době.

Sbor se podílí v rámci projektu Zlínského kraje na souboru portášských tras, vytvoření informačních tabulí a spoluprací se Slovenskou stranou v rámci malého příhraničního styku.

Portášské chodníčky

Trasa č. 1

Valašská Bystřice - Vsacký Cáb - Tanečnice - Soláň - Benešky - Bumbálka

Trasa č. 2

Nový Hrozenkov - Portáš - Malý Javorník - Velký Javorník - Velké Karlovice „U tabulí“

Trasa č. 3

Hutisko - Solanec - Kani - Kollová - Velké Karlovice

Trasa č. 4

Pulčín - Butorky - Makyta - Portáš - Nový Hrozenkov

Trasa č. 5

Rožnov pod Radhoštěm - Černá hora - Radhošť - Pustevny - Dolní Bečva

Trasa č. 6

Čeladná - Kněhyně - Pustevny - Radhošť - Černá Hora - Rožnov pod Radhoštěm

Trasa č. 7

Vsetín - Putyrka - Dušná - Klenov - Bystřička - Javoří - Spina - Vidče - Rožnov pod Radhoštěm

Trasa č. 8

Hoštálková - Chléviska - Liptál - Široká - Valašská Polanka

Trasa č. 9

Rusava - Bečka - Tesák - Rajnochovice - Podhradní Lhota

Trasa č. 10

Valašské Meziříčí - Oznice - Lázy - Končiny - Ratibor

Valašský sbor portášský

Valašský sbor portášský
občanské sdružení
756 27 Valašská Bystřice 669

e-mail: sbor.portassky@seznam.cz
www.portasi.cz

Rusava - Rottalowice - byla založena podle zakládající listiny obce datované 23. dubna 1657 na zámku v Holešově a opatřené pečeti hraběte Jana z Rottalu. Podle ní se nově založená obec měla nazývat Rottalowice. Do Rottalowic byli násilně přesídleni obyvatelé ze Vsetínska, Vizovicka i Lukovska po porážce valašského povstání. Nicméně jméno Rottalowice se neujalo a obec dostala své jméno po bystřině, která vyvěrá v obci na Hořanskú a stéká mohutným údolím Hostýnských vrchů směrem k rovinaté Hané.

Valašský lid trápen velkými a častými nepřátelskými vpády z Uher a zejména 30letou válkou se bouřil a oddával místy také loupežnictví. Hluboké lesy byly výbornou skrýší. Protože se vojsko vysílané proti lupičům neosvědčovalo, byli povoláni domácí obyvatelé k ochraně kraje, protože lépe znali lesy, průsmyky a lesní skrýše než vojsko. Lidé jim říkali portáši. Později, když už nebylo lupičů, vykonávali službu finanční stráž, dávali pozor, aby se z Uher nepašovala sůl a tabák a také jich bylo používáno jako četníků a exekutorů. I nadále však hlavním úkolem zůstávala ochrana životů a majetku místního obyvatelstva.

Roku 1638 císař Ferdinand III. povolil najímání "věrných valachů". Mezi portáši najímanými mezi lety 1713 a 1716 je také 6 portášů z Bystřice pod Hostýnem. Sbor byl nepravdělně svoláván a rozpouštěn podle potřeby až do roku 1717, kdy byl potvrzen císařem jako sbor s pevnou službou a organizací na desátnictva.

V roce 1717 byla také na Rusavě založena portášská stanice s desátníkem Jiřím Buříkem a 9 prostými portáši. Od roku 1738 pak byl desátníkem na Rusavě Jiří Bilek, který je svými hrdinskými činy vzpomínán i ve zprávě o holešovském okresním hejtmánství z roku 1892.

Druhým blízkým místem spjatým s historií lidu portovního je obec Podhradní Lhota. Vznikla ve 13. nebo 14. století jako podhradí Šaumburku. Rozprostírá se v místech, jímž před dlouhou řadou staletí vévodily dva starobylé hrady Šaumburk a Nový Šaumburk. Postupem času pokračovalo osídlování podél říčky Juhyně hluboko do lesů a přilehlých pasek. V roce 1721 vzniká pod vedením bačy Mikuláše Rajnocha Zálhoti, sloučením osad Polomsko, Paseky a dalších v blízkosti arcibiskupských hamrů. Po něm se dnes tato vesnice nazývá Rajnochovice.

Za třicetileté války byla Podhradní Lhota v roce 1620 vydrancována polskými vojsky. V roce 1708 uherští povstalci proti císaři zvaní kuruci vtrhli pod vedením Ladislava Oškaje Vlárským průsmykem na Vsatsko a vypálili město Vsetín i se zámek. Ze Vsetína se kuruci rozjeli po okolních panstvích a zpustošili Podhradní Lhotu i Bystřici pod Hostýnem, kde zabili i nejvyššího vrchnostenského úředníka hejtmána Blanku. Valašské Meziříčí se za pomoci portášů, myslivců a domobrany kurucům ubránilo. Mnoho lidí však tehdy bylo zavražděno a dobytek uloupen a odvezen za hranice. Podhradní Lhota byla poničena i v roce 1742 pruskými vojsky postupujícími na Valašské Meziříčí. Portášský sbor tehdy vytlačil posádku Prusů z Lipníku nad Bečvou a porazil je u Napajedel.

Možná i tyto události vedly k tomu, že byla v Podhradní Lhotě roku 1745 založena stálá portášská stanice s desátníkem Janem Pavlicou a 9 prostými portáši.

Jednou z povinností portášů byla pochůzková činnost. Chodili po horách, ale museli navštívit i všechna městečka a vesnice ve svém obvodu. Portáši jednotlivých desátnictev se scházeli na určitých místech a tam dostávali pokyny pro službu. Dodnes se jednomu takovému místu říká "U portášské jedle". Stará místa, kde se scházeli, vypadají dnes úplně jinak, proto byly vysazeny nové portášské jedle také na Klapinově a v zahradě evangelického kostela na Rusavě.

Novodobé rusavské desátnictvo koná rovněž pochůzky na trase portášského chodníčku vyznačeného na mapce. Pokud se chcete vydat po stopách strážců hor, vyjděte z Rusavy směrem na Klapinov, horskou louku s nádhernými výhledy na okolní vrchy, a pokračujte k rozcestníku "U tří kamenů". Je to místo, kde se sbíhaly hranice bystřického, lukovského a kelečského panství, třeba právě tam potkáte portáše v kroji s ručnicí, obuškem, sajdákem a čutorou podobného tomu na mapce. Až dojdete na Tesák, nechte si při občerstvení vyprávět některou z legend o pytlácích a nelehkém životě pasekářů do jejichž života zasáhli i portovní. Pak si můžete vybrat, zda půjdete údolím kolem studánky Fons Theodori nebo po hřebeni až do Rosošné a tam se rozhodnout jestli jít do Rajnochovic nebo zkontrolovat zříceniny Šaumburku a Zubříče, zda tam netáboří nějaká zbrojnická či raubšická chasa. Odtud je jen kousek do Podhradní Lhoty, kde chodníček končí.

